

Staletá cesta k ruské invazi

KNIŽNÍ TIP Jana Paulase

Patří Krym historicky Rusku? Vymyslel Lenin Ukrajinu? Kdo to byl Bandera? A proč Putin nemá rád Zelenského? Na tyto a mnoho dalších otázek se snaží odpovědět kniha *Válka a trest* ruského novináře a spisovatele Michaila Zygara.

Ten se vrací až do 17. století k Bohdanu Chmielnickému a k jednomu německému mnichovi, autoru dějepisné knihy, v níž si vymyslel, že Kyjev byl kdysi před Moskvou hlavním městem jakéhosi nadnárodního Ruska. Tato teorie se zalíbí ruskému carovi i všem následujícím moskevským vládcům až do 21. století. Na začátku ruských dějin je prý zmizelý Kyjevské knížectví, takže Rusové a Ukrajinci tvoří jeden národ. Zygar ukazuje lživost tohoto mýtu,

kterého se drží zuby nehty i současná ruská propaganda, aby ospravedlnila svoji brutální válku proti Ukrajině.

V jednotlivých kapitolách se Zygar zastavuje u zlomových událostí i osobností a mapuje komplikovaný vztah obou národů. Popisuje odvěky politický, hospodářský a kulturní útlak Ukrajiny ruskou říší, ale i tragédii národa, který se často ocital v soukolí ambicí okolních velmocí. Díky tomu i lépe pochopíme, proč se nedávna slova papeže Františka oceňující ruskou kulturu a vládců velkého Ruska, jako byli Petr Veliký či Kateřina Veliká, nesetkala na Ukrajině s pochopením. Zatímco pro jezuitu byla carevna Kateřina pozitivní osobností (po svém zákazu v Evropě u ní našli útočiště), nechala zavraždit svého manžela, omezila práva Ukrajinců, vzala kozákům svobodu a agresivně rozšiřovala své impérium. Ostatně Putinova propaganda se ve věci nároku na Krym a jižní Ukrajinu odvolává právě na tuto panovnici.

Také mnozí ruští kulturní velikáni měli s existencí Ukrajiny potíže, upozorňuje au-

tor – např. Puškin byl ve své poémě *Poltava* tvůrcem mýtu o zrádných Ukrajincích a z těch novějších třeba básník, disident a nobelista Josiif Brodskij měl ještě v 90. letech problémy s uznáním Ukrajinců jako svébytného národa.

Podstatná část knihy se ale věnuje novodobým ukrajinsko-ruským vztahům po rozpadu Sovětského svazu. Čtenář si osvěží jména předchůdců prezidenta Zelenského, připomene si „oranžovou revoluci“ i kontroverzní osobnost premiérky Tymošenkové, ruskou anexi Krymu a dalších území i předcházející Putinovu válku v Gruzii, roli pravoslavné církve a její štěpení, nahlédne do zákulisí moci na Ukrajině spojené s místními oligarchy, ale i s těmi, kdo tiše pracovali pro Moskvu. A podrobně zde sledujeme i to, kterak se populární ukrajinský komik jednoho dne rozhodl kandidovat na prezidenta.

Zygar nešetří ani různými perličkami – např. kterak si Putin poprvé všiml Zelenského. Bylo to jednoho květnového dne 2014 po ruské invazi na Krym, kdy si Zelenskyj v populárním televizním satirickém pořadu zahrál Alinu Kabajevovou, gymnastku a údajnou Putinovu

milenkou: Putin se ve výstupu vrací pozdě domů a mladá družka mu spílá. „Probírali jsme se Šojguem vyslání armády na Krym,“ brání se Putin. „Vypadám snad jako pitomec?“ odpoví Kabajevová-Zelenskyj a dodá: „Sleduju ruské zprávy. Na Krymu žádná armáda není.“ Putin ji následně požádá, aby ty žvásty, co šíří ruská televize, už neposlouchala. Scénka se prý Putinovi vůbec nelíbila a už o měsíc později bylo proti Zelenskému zahájeno v Rusku soudní řízení, ten už tam raději nejel. O pět let později vyhrál volby a stal se ukrajinským prezidentem. Putin ale nezapomněl.

Michail Zygar: *Válka a trest* (Pistorius a Olšanská 2024)

